

**PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ
DLA MIESZKANCÓW DZIELNICY GRZEGÓRZKI
W KRAKOWIE NA LATA 2010 - 2012**

”Aktywni Razem”

Wstęp

Program Aktywności Lokalnej, skierowany do mieszkańców Dzielnicy Grzegórzki w Krakowie pn. „Aktywni Razem” jest odpowiedzią na problemy społeczności lokalnej, którą łączy wspólne miejsce zamieszkania i wspólne problemy. Mieszkańcy dzielnicy czują się zagrożeni w swoim miejscu zamieszkania. Obawiają się przede wszystkim bycia ofiarą przestępstwa czy wykroczenia, których na obszarze dzielnicy nie brakuje. Z informacji uzyskanych od Straży Miejskiej, na terenie Dzielnicy Grzegórzki od stycznia do listopada 2009 r. odnotowano 13.269 interwencji. A wyniki raportu „Bezpieczeństwo w Krakowie” Raport z badań (20.11.2008) przeprowadzonych przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego wskazują, iż mieszkańcy Krakowa za jedną z najmniej bezpiecznych dzielnic uznali dzielnicę Grzegórzki. Poczucie to wzmacnia brak więzi sąsiedzkich. Wyniki raportu „Bezpieczeństwo w Krakowie” informują, iż co piąty mieszkaniec nie utrzymuje kontaktów z sąsiadami. Kontakty między osobami mieszkającymi niedaleko bardzo często są poprawne, jednak niezbyt zażyłe. 94 % mieszkańców dzielnicy Grzegórzki ocenia, że ich stosunki z sąsiadami są właściwe, ale poza tym nie mają ze sobą za dużo do czynienia. Ponadto z wieloletnich obserwacji pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie, z którego wsparcia korzysta ok. 200 gospodarstw domowych w dzielnicy Grzegórzki, można zauważyć następujące problemy:

- zubożenie społeczności,
- długotrwałe bezrobocie,
- niskie aspiracje edukacyjne,
- skomplikowane sprawy mieszkaniowe,
- trudności w sprawowaniu ról rodzicielskich wynikające z niskich kompetencji wychowawczych.

Spostrzeżenia pracowników socjalnych potwierdzają dzielnicowi, kuratorzy, pedagodzy, a także radni dzielnicy.

Przypadek funkcjonowania mieszkańców tej krakowskiej dzielnicy jest w mikroskali przykładem społeczności zagrożonych wykluczeniem społecznym, których sytuacja w lokalnej społeczności jest konsekwencją mechanizmów opisanych w Strategii Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2009 – 2015 (załącznik do uchwały nr 240/2008 Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2008r,

„Wiele wskazuje na to, że w Polsce mamy do czynienia z obywatelską apatią, a deficyt demokratyczny jest naprawdę głęboki. Ludzie często koncentrują się przede wszystkim na swoich własnych sprawach, a sprawy publiczne obchodzą ich coraz mniej. Aby umożliwić obywatelom aktywne uczestniczenie w życiu publicznym, trzeba stworzyć im odpowiednie warunki i wyposażyć ich w konkretne zasoby i umiejętności, które takie uczestnictwo umożliwiają (str 42).”

Opis problemu

Dzielnica Grzegórzki jest jedną z osiemnastu dzielnic Krakowa, która została włączona w obszar miejski 1 kwietnia 1910 roku. Rok 2010 będzie zatem jubileuszowym, w którym obchodzona będzie 100 rocznica przyłączenia Grzegórzek do Krakowa. Wydarzenie to stało się m.in. motywem do napisania projektu „Aktywni razem”, w ramach którego zostanie przygotowana realizacja PAL na terenie Grzegórzek, obecnie II Dzielnicy miasta Krakowa.

Na powyższym terenie działa od około 20 lat Filia nr 1 Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Z wieloletnich obserwacji pracowników socjalnych, potwierdzonych przez dzielnicowych, kuratorów, pedagogów, a także przez radnych dzielnicy można zauważyć następujące problemy:

- ubożenie społeczności,
- długotrwałe bezrobocie,
- niskie aspiracje edukacyjne,
- mała aktywność społeczna,
- problemy mieszkaniowe - stare kamienice, wysokie czynsze narzucane przez prywatnych właścicieli,
- problemy rodzinne wynikające z niskich kompetencji wychowawczych,
- poczucie braku bezpieczeństwa, związane z zagrożeniem przestępczością, szczególnie w rejonie Hali Targowej oraz Dworca Głównego, które generują powyższe problemy

Brak poczucia bezpieczeństwa potwierdzają wyniki raportu „Bezpieczeństwo w Krakowie” Raport z badań (20.11.2008) przeprowadzonych przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jak z niego wynika, za jedną z najmniej bezpiecznych dzielnic mieszkańcy Krakowa uznali dzielnicę Grzegórzki, ponad 15% badanych czuje się w tej dzielnicy „zdecydowanie niebezpiecznie”. Przejawiają oni największe obawy związane z możliwością zostania ofiarą przestępstwa. Ponadto co trzeci mieszkaniec jest zdania, iż nie uzyska pomocy ze strony policji gdy będzie jej potrzebował. Z informacji uzyskanych od Straży Miejskiej na terenie Dzielnicy Grzegórzki od stycznia do listopada 2009 r. odnotowano 13269 interwencji.

- słabo zorganizowana i zintegrowana społeczność dzielnicy zwłaszcza rejonu Grzegórzki – Zachód, co wynika z braku miejsca, które skupiałyby życie społeczne i kulturalne mieszkańców, braku świetlic i miejsc z bezpłatnym dostępem do internetu. Dzieci i młodzież spędzają swój czas wolny na podwórku i w pobliskiej Galerii Kazimierz.

Powyższe również potwierdzają wyniki raportu „Bezpieczeństwo w Krakowie - co piąty mieszkaniec nie utrzymuje kontaktów z sąsiadami. Kontakty między osobami mieszkającymi niedaleko bardzo często są poprawne, jednak niezbyt zażyłe. 94 % mieszkańców dzielnicy Grzegórzki ocenia, że ich stosunki z sąsiadami są właściwe, ale poza tym nie mają ze sobą za dużo do czynienia. Ponad 50 % badanych wyraziło opinię, iż „mogę sobie wyobrazić, że z sąsiadami robimy coś, aby nasze otoczenie było ładniejsze”. Ponadto mieszkańcy Grzegórzek najczęściej ze wszystkich określali swoje miejsce zamieszkania jako brudne.

Sytuacja ta powoduje konieczność podjęcia działań skierowanych na wspieranie społeczności lokalnej w samoorganizowaniu się, tworzeniu ruchów samopomocowych, wypracowaniu metod radzenia sobie z problemami społecznymi i zjawiskiem marginalizacji społecznej, zarówno wśród dorosłych jak i dzieci i młodzieży. Istnieje potrzeba promowania pozytywnych wzorców spędzania czasu wolnego w sposób aktywny.

Najważniejsze bariery wszystkich beneficjentów i ich rodzin to: niska znajomość swoich praw i obowiązków, brak stałych dochodów, pozostawanie na utrzymaniu pomocy społecznej, problemy uzależnień, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, niskie kompetencje społeczne, niska motywacja do zmiany sytuacji życiowej, niskie kompetencje zawodowe, wyuczona bezradność.

Celem głównym programu jest pobudzenie aktywności mieszkańców dzielnicy Grzegórzki i osób związanych z tą dzielnicą zawodowo, społecznie, edukacyjnie, ze szczególnym uwzględnieniem osób, grup i środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez wspieranie inicjatyw obywatelskich, tak aby rosła integracja lokalnej społeczności i jakość życia mieszkańców.

Cele szczegółowe:

1. zwiększenie kompetencji społecznych mieszkańców oraz motywacji do działania głównie na rzecz społeczności lokalnej;
2. stworzenie warunków do rozwoju młodzieży uczestniczącej w projekcie;
3. prowadzenie działań o charakterze informujących, edukacyjnych, aktywizującym i integrującym;
4. podwyższenie umiejętności wychowawczych i społecznych rodziców;
5. zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców;
6. poprawa dostępu do informacji publicznej;
7. poprawa estetyki rejonu Grzegórzki
8. inne wynikające z aktualnych potrzeb i zgodne z celem głównym programu.

Charakterystyka grupy docelowej

Program adresowany jest do mieszkańców dzielnicy Grzegórzki oraz osób uczących się, pracujących lub mających najbliższą rodzinę zamieszkałą na obszarze dzielnicy (wstępni, zstępni), w tym do osób korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej biernych zawodowo oraz społeczności lokalnej Dzielnicy Grzegórzki miasta Krakowa zagrożonej wykluczeniem społecznym i ich otoczenia.

Działaniami zostanie objętych min. 25 mieszkańców i osób związanych zawodowo, społecznie, edukacyjnie z Dzielnicą II – Grzegórzki miasta Krakowa, w tym 18 kobiet i 7 mężczyzn, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich najbliższe otoczenie. Beneficjenci ostateczni będą rekrutowani szczególnie spośród takich grup jak:

- Rodzice wychowujących przynajmniej jedno dziecko w wieku do 16 roku życia przy czym co najmniej jedno z rodziców jest osobą bezrobotną, nieaktywną zawodowo, w wieku aktywności zawodowej, samotnym rodzicem lub opiekuje się dzieckiem niepełnosprawnym;
- Młodzież w wieku od 15 do 25 r.ż. zagrożona wykluczeniem społecznym;
- Osoby w wieku od 50 do 64 lat zagrożone wykluczeniem społecznym.

PAL skierowany jest do osób i rodzin, które poszukują wsparcia w zmianie swojej sytuacji będących klientami MOPS w Krakowie, w tym ze szczególnym uwzględnieniem powołanych wyżej grup docelowych. Taki dobór grupy został dokonany nieprzypadkowo. Kierując program do Rodzin korzystających z pomocy Społecznej chcemy zapobiec utrwalaniu się wzorca korzystania z pomocy jako formy aktywności życiowej.

W przypadku rodziny korzystającej ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej, dzieci uczą się bezradności, obserwują jak rodzice korzystają z pomocy społecznej, przejmują często ich potrzeby i oczekiwania. Z czasem wzrasta u nich przekonanie o znaczącej roli instytucji pomocowych w poprawie ich warunków życia. Koncentracja na zaspokajaniu podstawowych potrzeb sprawia, że rodzice często skupiają się na problemach finansowych omijając inne niż biologiczne potrzeby swoich dzieci, które często napotykać na trudności w szkole i grupie rówieśniczej. Dzieciom i młodzieży brakuje konstruktywnych sposobów rozwiązywania problemów, nie mają pozytywnych wzorców spędzania czasu wolnego a także wsparcia w wyborze ścieżki edukacyjno – zawodowej. Rodzice w coraz mniejszym stopniu stanowią źródło wzorów zachowań, norm i systemów wartości. Jednocześnie coraz większy wpływ na młodzież mają media, które często wypierają wartości tradycyjne. Coraz częściej mówi się o kryzysie dotykającym rodzinę.

Samotne rodzicielstwo formalne a także sytuacyjne wywołane alkoholizmem partnera, przebywaniem w zakładzie karnym, sprzyja występowaniu i potęgowaniu się trudności ze względu na brak wsparcia partnera, a także zwiększa osamotnienie w rozwiązywaniu problemów życia codziennego. Powyższe trudności stwarzają potrzebę dodatkowej pomocy rodzicom w ich wychowawczej roli w zakresie kształtowania postaw prorodzinnych, prospołecznych i prozdrowotnych. Wzrasta poczucie marginalizacji osób samotnych w wieku między 50 a 64 rokiem życia. Pojawiają się problemy ze znalezieniem zatrudnienia, co wynika z niedostosowania do zmian w obszarze współczesnego rynku pracy, a także dyskryminacji ze strony pracodawców ze względu na ich wiek. Osoby z tej grupy wiekowej bardziej dotyka zjawisko wykluczenia społecznego związanego z niską aktywnością społeczną, nieumiejętnością zagospodarowania czasu wolnego, popadających w marazm i stagnację życiową. Osoby te często stają się klientami pomocy społecznej.

3.2.1 Przewidywana liczba osób/instytucji objętych wsparciem EFS w ramach projektu i ich status

Status uczestnika	Liczba osób
Bezrobotni	12
w tym osoby długotrwale bezrobotne	9
Osoby nieaktywne zawodowo	10
w tym osoby uczące lub kształcące się	4
Zatrudnieni	3
w tym rolnicy	
w tym samozatrudnieni	
w tym zatrudnieni w mikroprzedsiębiorstwach	
w tym zatrudnieni w małych i średnich przedsiębiorstwach	
w tym zatrudnieni w dużych przedsiębiorstwach	
w tym pracownicy w gorszym położeniu	
Ogółem	25
w tym osoby należące do mniejszości narodowych i etnicznych	
w tym migranci	
w tym osoby niepełnosprawne	

Odniesienia do dokumentów programowych:

Koncepcja Programu Aktywności Lokalnej wynika wprost z celu operacyjnego I -7 Strategii Miasta Krakowa - Tworzenie warunków udziału w rozwoju społeczności osobom i grupom zagrożonym wykluczeniem. W opisie celu podkreśla się, iż „Do poprawy jakości życia grup zagrożonych marginalizacją dążyć należy przez wykorzystanie aktywności osób, rodzin i środowiska lokalnego przy pełnym zaangażowaniu możliwości, środków i zasobów instytucji publicznych miasta Krakowa.”(str. 32).

Zakłada on m.in. pobudzenie aktywności mieszkańców, nowe miejsca pracy oraz ograniczenie patologii społecznej. Założenia te zostały stworzone w ciągu prac nad programem w oparciu o wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz otwartych debat w różnych dzielnicach Krakowa. Tym samym realizacja programu ukierunkowanego na przeciwdziałanie marginalizacji oraz poprawę funkcjonowania społecznego mieszkańców Dzielnicy Grzegórzki jest w pełni uzasadniona.

Metodologia pracy

Działania programu „Aktywni razem” będą prowadzone metodą CAL. CAL (Centrum Aktywności Lokalnej) (za www.stowarzyszenie.cal.org.pl) to metoda pracy w środowisku lokalnym i model instytucji inicjującej aktywność i rozwój społeczności lokalnej.

Centrum Aktywności Lokalnej, w oparciu o wiedzę dotyczącą sposobów organizowania środowiska lokalnego i rozpoznane potrzeby i zasoby środowiska tworzy strategię rozwoju lokalnego. Poprzez działania animatorów społeczności lokalnej (community workers) inicjuje różne formy aktywności społecznej.

Metoda ta charakteryzuje się:

- podejściem całościowym, biorącym pod uwagę wszystkie czynniki i uwarunkowania środowiskowe: prawno – polityczne, demograficzne, ekonomiczne, zdrowotne, kulturowe, edukacyjne etc.
- równoprawnością uczestników, CAL – lokalnych mieszkańców i pracowników instytucji
- aktywizowaniem pojedynczych osób i grup społecznych jak i ich lokalnego otoczenia.
- Ponadto praca metodą CAL oznacza:
- posiadanie lub stworzenie realnego, fizycznego miejsca, które będzie służyć ożywianiu i integracji społeczności lokalnej (miejszem takim może być siedziba instytucji),
- tworzenie w środowisku koalicji na rzecz pracy w środowisku i wokół problemów,
- inicjowanie ruchów samopomocowych i obywatelskich,
- promowanie i wdrażanie pracy wolontarystycznej i zespołowej,
- inicjowanie lokalnych akcji i wydarzeń,
- działania w oparciu o programy i projekty.

Praca metodą CAL odpowiada, zatem na rozpoznane potrzeby społeczności lokalnej, angażuje mieszkańców w proces ich rozwiązywania w myśl zasady: "Pomóżmy ludziom, aby pomogli sobie sami" (za www.cal.boris.org.pl). Zespół CAL powinien wyłonić w efekcie na swoim terenie lokalnych liderów - wolontariuszy, którzy będą przy wsparciu swoich sąsiadów i znajomych realizować własne pomysły, rozwiązywać problemy i konflikty.

Zgodnie z wytycznymi metody CAL, instytucją realizującą projekt jest Filia Nr 1 Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i założony przez Filię bezpośrednio w środowisku osiedlowym Punkt Aktywności Lokalnej. Do realizacji programu zostaną zatrudnieni

specjaliści, m.in. koordynator projektu - animator społeczności lokalnej oraz pracownik socjalny, pedagodzy, psychologowie, prawnik, doradca zawodowy i inni specjaliści.

Grupa docelowa będzie rekrutowana przez pracowników socjalnych MOPS, którzy uzyskają od osób zainteresowanych informacje o możliwości udziału w projekcie a także poprzez kolportaż plakatów, ulotek, ogłoszeń w miejscach użyteczności publicznej oraz na stronach internetowych MOPS i BIP. Rekrutację przeprowadzi koordynator projektu wraz z pracownikami socjalnymi zatrudnionymi w Filii nr 1 Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Kluczowym kryterium doboru beneficjenta będzie przynależność do grupy docelowej oraz wyrażenie woli udziału w programie. Kwalifikacja do udziału w grupie odbywać się będzie poprzez złożenie w Filii Nr 1 MOPS w Krakowie ul. Rzeźnicza 2 dokumentów kwalifikacyjnych tj. ankiety kwalifikacyjnej, oświadczenia o zgodzie na przetwarzanie danych osobowych, oświadczenia o spełnianiu wymogów kwalifikowalności do udziału w projekcie oraz deklaracji uczestnictwa. Rekrutacja i działania projektu zakładają stosowanie zasady równości szans, w tym równy dostęp kobiet i mężczyzn.

W programie zastosuje się także metodę pracy socjalnej grupowej, którą jest tworzenie i prowadzenie grup: rozwojowo– wychowawczych, rewalidacyjnych i psychoterapeutycznych dla wskazanych grup docelowych beneficjentów ostatecznych.

Działania podejmowane przez realizatorów projektu skupiać się będą zarówno na profilaktycznych operacjach, w tym utworzenie Punktu Informacji Obywatelskiej (PIO), zapewnieniu nieodpłatnego dostępu do Internetu, utworzeniu grupy wsparcia dla rodziców oraz działaniach mających na celu niwelowanie skutków wykluczenia społecznego – organizowanie warsztatów edukacyjnych, treningu umiejętności społecznych i kursu samoobrony.

Metoda pracy z indywidualnym przypadkiem zostanie zastosowana w programie w działaniu poradnictwa specjalistycznego, w tym poradnictwa prawnego, psychologicznego i zawodowego realizowanego w ramach instrumentu aktywizacji społecznej i dostępnego dla wszystkich mieszkańców Grzegórzek.

Podstawą takich działań będzie dokładna analiza-MAPA- zasobów i potrzeb lokalnych. Planuje się stworzenie mapy zasobów całej dzielnicy, aby poznać jej potencjał oraz mapy potrzeb mieszkańców powyższych ulic.

Program zakłada równy dostęp zarówno kobiet, jak i mężczyzn, co jest zgodne z polityką równych szans. Można jednak przyjąć, iż udział w projekcie kobiet będzie większy, co wynika z jednej strony z faktu, iż kobiety ze względu na pełnienie ról rodzinnych mają utrudniony dostęp do rynku pracy, z drugiej strony tego, że - jak wynika z obserwacji - kobiety wykazują większą gotowość do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji i relacji w rodzinie. Ponadto – jak wynika ze statystyk policyjnych - kobiety bardziej narażone są na przemoc i częściej stają się ofiarami przestępstw. Dlatego też projekt zakłada profilaktykę przemocy metodą WenDo, która uczy, jak w każdej sytuacji - w miejscu publicznym, na ulicy, w pracy, w domu – przestać czuć się bezradną i bezbronną. Wzmacnia poczucie pewności siebie i poczucie własnej wartości, pomaga rozwiązywać konflikty, przełamać stereotypy i obawy, poczucie winy i wstyd.

Organizacja pracy w projekcie

Program będzie realizowany przez Filię Nr 1 Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie. Reguły i procedury komunikowania się oraz zasady obiegu i archiwizowania dokumentów w ramach projektu będą zgodne z regulaminem organizacyjnym MOPS.

Działania programu będzie koordynować animator lokalny, który w ramach swoich zadań będzie odpowiedzialny bezpośrednio przed kierownikiem Filii Nr 1.

W ramach PAL zatrudnieni zostaną specjaliści: doradca zawodowy, prawnik, psycholog, pedagog, trener oraz pracownik socjalny, których działania będzie koordynował animator lokalny.

Zakładane rezultaty

Rezultaty twarde

1. lokalna Mapa Zasobów i Potrzeb
2. Skorzystanie z Punktu Informacji Obywatelskiej przez co najmniej 40 osób
3. Udział w Klubie Rodzica min.6 osób w tym min. 4 kobiety i min. 2 mężczyzn,
4. Skorzystanie z dostępu do bezpłatnego internetu oraz wsparcia informatycznego przez min. 40 osób
5. Udział w kursie komputerowym 8 osób w tym 5 kobiet i 3 mężczyzn
6. Uczestnictwo min. 12 osób w tym 9 kobiet i 3 mężczyzn w treningach kompetencji i umiejętności psychospołecznych.;
7. Uczestnictwo min. 10 osób w tym 7 kobiet i 3 mężczyzn w zajęciach edukacyjnych;
8. Uczestnictwo min. 20 osób w spotkaniach z przedstawicielami Policji, Straży Miejskiej i Straży Pożarnej
9. Uczestnictwo min.10 kobiet i dziewcząt w kursie samoobrony.
10. Udział min. 15 osób w akcji wspólnego sprzątania rejonu Grzegórzki Zachód

Rezultaty miękkie

1. Wzrost aktywności społecznej w części Dzielnicy II Grzegórzki
2. Wzrost poziomu wiedzy i umiejętności wśród mieszkańców dzielnicy II Grzegórzki w obszarze kompetencji społecznych
3. Wzrost umiejętności wychowawczych i społecznych rodziców
4. Nabycie umiejętności spędzania wolnego czasu w sposób aktywny
5. Nabycie umiejętności w zakresie podstawowej obsługi komputera i Internetu
6. Zwiększenie integracji społecznej i zmniejszenie poczucia anonimowości
7. Nabycie przez mieszkańców poczucia sprawczości, że sami mogą wiele dokonać
8. Wzrost dostępu do informacji służących przywróceniu samodzielności życiowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia
9. Zmniejszenie wykluczenia społecznego
10. Otwarcie na innych
11. Wzrost poczucia bezpieczeństwa
12. Nabycie przez kobiety i dziewczęta wiedzy i umiejętności – jak nie stać się ofiarą (poprzez udział w warsztatach WenDo)
13. Wzrost poczucia zadowolenia z wyglądu rejonu Grzegórzki

Monitoring i ocena programu:

Monitorowanie programu odbywać się będzie systematycznie w trakcie jego trwania, poprzez analizę dokumentów wytwarzanych na poszczególnych etapach wykonywania zadania, tj. rekrutacja, świadczenie usług, rozliczanie usług, zlecanie zadań, sprawdzanie listy obecności podczas zajęć i spotkań.

Monitorowanie zajęć w grupach edukacyjno-wspierających oraz podczas spotkań informacyjnych będzie się odbywać na podstawie analizy ankiet ewaluacyjnych (przeprowadzanych raz na kwartał wśród uczestników projektu).

Celem bieżącego monitoringu będzie:

- pomiar osiąganego postępu w projekcie i porównywanie go z założonymi rezultatami
- wskazanie na ewentualną potrzebę podjęcia działań korygujących

Na koniec okresu programowania zostanie dokonane podsumowanie i ocena efektywności Programu Aktywności Lokalnej w postaci raportu końcowego opracowanego przez zespół realizatorów programu, w oparciu o przeprowadzone badania ewaluacyjne i raport z ewaluacji.